

LIETUVIŲ
ATGIMIMO ISTORIJOS
STUDIJOS

Mykolo Römerio 120-osioms metinėms

LIETUVIŲ
ATGIMIMO ISTORIJOS
STUDIJOS

13

Mykolas Römeris

VILNIUS

Saulabrolis

1996

UDK 947.45
Li-191

REDAKCIŅĒ KOLEGIJA:

Antanas Kulakauskas
Česlovas Laurinavičius
Raimundas Lopata
Rimantas Miknys
Egidijus Motieka (vyriausiasis redaktorius)
Vladas Sirutavičius
Darius Staliūnas

Giedrius Subačius
Antanas Tyla

SUDARYTOJAI:

Egidijus Motieka
Rimantas Miknys
Vladas Sirutavičius
Raimundas Lopata

*Redakcinė kolegija dėkoja Lietuvos istorijos institutui ir
Atviros Lietuvos fondui,
prisidėjusiems prie knygos išleidimo.*

©Lietuvių Atgimimo istorijos studijos, 1996
©Lietuvos istorijos institutas, 1996

ISSN 1392-0391
ISBN 9986-814-02-2

TURINYS

PRATARMĖ	7
I. STRAIPSNIAI. STUDIJS.	
<i>Vytautas Aleksiejūnas</i> IŠ RŌMERIŲ GIMINĖS GENEALOGIJOS	10
<i>Steponas Deveikis</i> RŌMERIŲ BAGDONIŠKIS	16
<i>Mindaugas Maksimaitis</i> MYKOLO RŌMERIO KELIAS Į PILIETIŠKUMĄ	24
<i>Zbigniew Solak</i> MICHAŁ RŌMER I MASONERIA WILEŃSKA (1911–1915)	35
<i>Raimundas Lopata</i> ANTRASIS TAUTŲ PAVASARIS IR MYKOLO RŌMERIO LDK ATKŪRIMO KONCEPCIJA	46
<i>Vladas Sirutavičius</i> DVI LIETUVIŲ TAUTINIO ATGIMIMO INTERPRETACIJOS (MYKOLAS RŌMERIS IR JUOZAPAS ALBINAS HERBAČIAUSKAS)	54
<i>Saulius Pivoras</i> LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAİKŠTYSTĖS (LDK) ATKŪRIMO, BALTŲ VIENYBĖS PROJEKTAI IR MYKOLAS RŌMERIS	80
<i>Rimantas Miknys</i> MYKOLO RŌMERIO LIETUVOS VALSTYBINGUMO KONCEPCIJA IR PASTANGOS JĄ ĮGYVENDINTI 1911–1919 METAIS	88
<i>Česlovas Laurinavičius</i> MYKOLAS RŌMERIS – LIETUVAI, ARBA DAR KARTĄ APIE LIETUVOS PILIETINIO PAVELDO PROBLEMĄ	114
<i>Vygintas Bronius Pšibilskis</i> MYKOLAS RŌMERIS – POLITIKOS STUDIJŲ LIETUVOJE INICIATORIUS	122

<i>Rimantas Miknys</i> MYKOLO RÖMERIO INDĒLIS Į KLAIPĒDOS KLAUSIMO SPRENDIMĄ HAGOS TEISME	133
---	-----

II. SVARSTOME PROBLEMĄ: TĀRP ISTORINĒS IR ETNOGRAFINĒS LIETUVOS.

<i>Saulius Pivoras</i> LIETUVOS LENKŲ IR LATVIJOS VOKIEČIŲ VAIDMUO NACIONALINĒS KONSOLIDACIJOS PROCESUOSE	140
---	-----

<i>Darius Staliūnas</i> TADO VRUBLEVSKIO POLITINĒS MINTIES BRUOŽAI	150
---	-----

<i>Vytautas Berenis</i> LIUDVIKO ABRAMOVIČIAUS IR MYKOLO RÖMERIO XX AMŽIAUS LIETUVOS VALSTYBĒS IDĒJOS KLAUSIMU	171
--	-----

III. PUBLIKACIJOS.

MYKOLO RÖMERIO AUTOBIOGRAFIJA <i>Parengė Mindaugas Maksimaitis</i>	180
---	-----

TRYS DOKUMENTAI IŠ M. RÖMERIO ASMENS BYLOS <i>Parengė Mindaugas Maksimaitis</i>	228
--	-----

MYKOLAS RÖMERIS LENKŲ IR LIETUVIŲ GINČAS <i>Parengė Egidijus Motieka</i>	244
--	-----

STRESZCZENIE	255
--------------	-----

ZUSAMMENFASSUNG	269
-----------------	-----

SUMMARY	285
---------	-----

TRUMPINIAI	299
ASMENVARDŲ RODYKLĒ	300
VIETOVARDŲ RODYKLĒ	309

VIETOVARDŽIŲ RODYKLĖ

- Afganistanas 52
 Airija 236
 Aistija 85
 Albanija 49
 Anglija (Didžioji Britanija) 33, 48–49, 108, 120, 133, 236, 241
 Andrianopolis 52
 Archangelskas 145
 Armėnija 226
 Astrachanė 145
 Audra 30, 195
 Austrija 48, 50, 52, 95–96, 105, 110, 126, 160, 192, 213, 226–227, 230, 233, 235, 240
 Austrija-Vengrija 46, 49–50, 89, 116
 Antanašė 11, 14, 17–18
 Ašmena 12
 Atėnai 52, 174, 240
 Azija 95, 225

 Bagdoniškis 7, 10, 11, 14, 16–19, 20–23, 25, 37, 44, 182, 214–215, 230
 Baltarusija (Gudija, Baltoji Rusija) 25, 39, 41, 43, 86, 92, 94–95, 101, 105–111, 118, 141, 166, 182, 197–198, 201, 209–210, 223, 244–245
 Baltija (Baltijos federacija) 85–86, 148, 173, 252
 Baltijos Antantė 86–87
 Baltijos jūra 51, 110, 124
 Baltonija 148
 Berlynas 121, 146, 172
 Belgija 88, 175, 192, 231, 236
 Bohemija 50

 Bolbėnai 17
 Borisovas 182
 Bosnija 49
 Buchara 52
 Budapeštas 52
 Bulgarija 49, 52, 240

 Ciūrichas 29, 192, 231, 240
 Ciešynas 105
 Chiva 52
 Chelmas 16

 Čekija (Čekoslovakija) 50, 52, 88, 237, 240
 Čikaga 53

 Daciūnai 18
 Dalmatija 49
 Dancigas 52, 236
 Danija 7, 49, 238, 241
 Dardanelai 226
 Daugirdiškės 14, 16–18
 Dembina (Ažuolynė) 14, 17–18
 Dysna 205
 Drezdenas 14
 Drysa 109
 Druskininkai 8
 Dunojus 87

 Elzacas 49
 Estija 7, 67, 85–86, 148, 173, 238, 240–241
 Europa 35, 48, 50–52, 54, 58, 60–61, 88, 93–94, 100, 107–110, 114–115, 122–124, 126–128, 140, 145,

- 160, 162–163, 173, 192, 225–227, 237
- Flandrija 169
- Friburgas 30, 144
- Galicija 36, 38, 49, 93, 99, 214, 226, 230, 233, 254
- Gardinas 70, 77, 91, 108, 173
- Ginduriškis (Dunduriškis) 18
- Graikija 49, 52, 240
- Granapolė 17
- Haga 33, 133–137, 236–238, 241
- Hanoveris 49
- Helsinkis 240
- Hercogovina 49
- Holšvigas 12
- Ispanija 120, 165
- Italija 48, 125, 133, 236, 240–241
- Japonija 133, 236, 241
- JAV 47, 49, 52, 115, 123, 152, 172, 236
- Jonava 18
- Judrėnai 208
- Juodoji jūra 51, 110, 124, 162
- Juodoji Rusia 52
- Kaišiadorys 230–231
- Kališas 255
- Kamajai 231
- Kamenecas 109
- Karlsbadas 240
- Kaugura 142
- Kaunas 7, 16, 44, 70, 74, 77, 83, 91, 108–109, 111–112, 119, 122–123, 131, 134, 137, 146, 166, 172–174, 197, 224, 231, 235
- Kelnas 44, 235, 240
- Kijevas 52, 111
- Kirholmas (Salaspilis) 12
- Klaipėda 7, 109, 122, 133–138, 145, 147, 236–238, 241
- Konstantinopolis 52, 226, 240
- Kretinga 238
- Kriaunos 14, 16–18, 20, 182
- Krokuva 7, 29, 32–34, 55–57, 64, 71, 106, 180, 184, 192, 198, 208, 210, 213–214, 222, 228, 230, 233–234
- Korfu 240
- Kuršas (Kurliandija) 12, 16, 77, 85–86, 107, 142–143, 148
- Kuržemė 142
- Kževovicai 213–214, 233
- Laibgaliai 20
- Latgala 84, 86
- Latvija 50, 67, 84–86, 95–96, 116, 140, 142–144, 148–149, 173, 236, 238–240
- Lašai 20
- LDK 7–8, 36, 38, 40, 42, 43, 46, 48, 50, 55, 62, 75, 80–83, 86, 88–91, 95, 107–108, 114, 116–118, 121, 127, 140–142, 144–146, 148, 150, 158–162, 166, 168, 171, 174–176, 244–245
- Lenkija 7–8, 14, 25, 27, 31, 35, 43–44, 46, 50–52, 55, 57–58, 61–64, 67–69, 72, 80, 82–83, 86–87, 89–90, 93–97, 100, 102, 104, 106–112, 115–116, 118–121, 124, 140–142, 144–147, 149, 149–150, 152, 154–155, 157, 159–160, 162, 164, 166–169, 172–173, 186–187, 189, 191–196, 199, 201, 206, 209–210, 212, 215, 222, 225, 232, 234–236, 240, 244, 247, 249, 252–254
- Lietbelas 168

- Lietuva 7–8, 12, 14, 16, 21, 24, 27,
 29, 31–35, 41–44, 46, 48, 50–53,
 55–78, 80–112, 114–128, 131–138,
 140–141, 144–150, 154, 162, 166–
 169, 171–176, 180, 182, 186–188,
 190–204, 206, 208–212, 214–215,
 221–224, 228–238, 241, 244–245,
 247–254
 Lietuva-Gudija 50–51, 144
 Lietuva-Latvija 84
 Lietuva-Lenkija (Žečpospolita) 12,
 29, 45, 49, 51, 59, 61, 67, 94–96,
 107, 112–113, 140, 144, 147, 157,
 190, 213
 Lietuva-Ukraina 51
 Liežas 29, 192, 231
 Liublinas 80
 Livonija (Livžemė) 12, 142–143,
 182
 Lomža 7, 44, 111, 235, 240
 Lotaringija 49
 Lozana 84
 LTSR 229, 238
 Lundas 87, 237, 241
 Lvovas 52, 55, 67, 208, 213, 233

 Magdeburgas 108
 Makedonija 49
 Malcina 18
 Marijampolė 235
 Maskva 35, 52, 95, 100, 121
 Milanas 240
 Marienbadas 237, 240
 Minskas 40, 58, 91, 108, 111
 Mogiliovas 91, 205
 Moravija 50
 Mozūrai 226

 Nanheimas 240
 Naugardukas 173
 Norvegija 236, 238

 Obeliai 18
 Odesa 162
 Olandija 241
 Olštynas 41

 Pabaltijys (Baltijos kraštai) 50–51,
 124, 142–143, 148–149, 237–238,
 241
 Palanga 109
 Paneuropa 161–162
 Panevėžys 74, 193, 223, 238, 241
 Paryžius 7, 29–30, 31–34, 49, 51,
 60, 110, 122, 158, 172, 180, 184–
 185, 192–194, 197–199, 208, 213,
 227–228, 230–232, 236–237, 240–
 241
 Persija 52
 Peterburgas (Petrapilis) 7, 13, 25,
 27, 35, 40–42, 52–53, 60, 94, 100–
 101, 103, 122, 155–157, 180, 182–
 183, 186–187, 216, 228, 230, 246
 Petsamas 240
 Piotrkovas 105
 Pitsburgas 52
 Ploskisas 109
 Podlesė 173
 Podolė 109, 166
 Polesė 173, 235
 Polockas 109
 Poznanė 49, 81, 226
 Praha 19, 172
 Prancūzija 30, 35–36, 40, 49, 51, 61,
 101, 120, 133, 165, 192–193, 197,
 201, 225, 227, 236, 240–241
 Prūsija 52, 147–148, 208, 226, 233,
 236

 Rageliai 194
 Rapersvilis 37
 Raseiniai 74
 Rasos 7, 229

- Ryga 84–85, 112, 239–240
 Rokiškis 16–17, 19, 21, 23, 25, 30,
 182, 194–195, 212, 239
 Roma 235, 241
 Rovaniemi 240
 Rukeliai 18
 Rumunija 51, 105, 235–236
 Rusija 25, 33, 35–36, 40–43, 46, 48–
 50, 52–53, 77, 81–84, 86, 88–89,
 93–98, 100–103, 107–108, 110, 112,
 116–117, 121–122, 140, 142–143,
 148–150, 154–155, 166, 171, 186,
 188, 198–201, 206–210, 213–214,
 218, 223–225, 227, 232, 234–235,
 244
 Rutenija 116
- Saksonija 12, 16, 182, 230
 Saldutiškis 238, 241
 Sardinija 48
 Semeliškės 12, 16
 Serbija 49, 225, 227, 240
 Serbija-Slovėnija-Kroatija
 (Jugoslavija) 50, 236
 Silezija 226
 Skandinavija 87, 126, 238, 241
 Slonimas 173
 Slovakija 50
 Sofija 52
 Sokulka 13
 Sovietų Sąjunga (Sovietai, SSRS)
 111–112, 120, 124, 126, 146, 149,
 168, 174, 236
 Spaa 120
 St. Cloud (Sen Klu) 185, 201
 Stokholmas 87, 237, 241
 Suomija 51, 88, 145, 162, 236, 238,
 240
 Suvalkai 70, 77, 235
 Suvalkija 217, 224
- Šiauliai 74, 85, 147, 238
 Šlezvigas-Holšteinas 49
 Švedija 86–87, 237–238
 Šveicarija 30, 82, 84, 144, 175, 192,
 194, 236, 240–241
 Švenčionys 205
- Talinas 240
 Tartu (Revelis, Dorpatas) 162, 220
 Telšiai 74
 Tytuvėnai 208
 Tilžė 214
 Tobolskas 158
 Trakai 10, 13, 16, 182
 Troja 174
 Turkija 46, 236, 240
- Ukmergė 12, 14, 16, 74
 Ukraina 50–51, 95–96, 110–111,
 141, 166, 227
 Ulceborges 240
 Upsala 87, 241
- Varšuva 42, 52, 56, 102–103, 109,
 111, 147, 156, 164, 191, 201, 203,
 206, 208, 214, 220, 232, 234–235,
 240
 Venecija 240
 Vengrija 50, 52, 240
 Versalis 136
 Veiviržėnai 208
 Vidžemė 86, 142
 Viena 52, 240
 Vileika 14, 25, 182, 205, 216
 Vilnija 44, 92, 146–147, 173–175,
 180
 Vilnius 7–9, 13, 14, 16, 34–38, 40–
 46, 51, 53, 55, 57–58, 61, 63, 69–70,
 73–74, 76–78, 81–83, 85, 87, 91, 93,
 97–109, 111–112, 116–120, 124,
 135, 140, 144, 146–147, 151, 155,

161, 164–177, 180, 183, 192, 197,
200–208, 211–212, 214–218, 220–
222, 224–225, 228–232, 234–239,
249–250, 252

Vipuri 240

Visviliškis 18

Vitebskas 40, 91

Voronežas 14

Vokietija 46, 48, 82, 84–85, 89, 93,
108, 110, 116, 121, 125–126, 128,

133, 136, 143–144, 148–149, 192,
225–226, 233, 236, 240

Volynė 108–109, 166, 235

Zarasai (Ežerėnai) 74, 230

Žemaitija 66–67, 74, 197, 208, 233,
247

Ženeva 237, 241